

AHISKA'DAN KIRGIZISTAN'A BİR ÖMÜR

Nilüfer DEVRİŞOVA

1 944 yılı kışında Ahıska-Orta Asya hattında yaşanan ölüm kalım mücadelesinin binlerce kahramanı var. Bu kahramanların çoğu haryattan birer birer göçüp gidiyorlar, fakat onların yaşadıkları ve anlattıkları unutulmuyor; nesilden nesile aktararak tarih sayfalarına yazılmayı bekliyor. Unutmayalım ki bunları yazacak olan da bizleriz.

Biz bu yazımızda, sürgünün bütün acılarını yaşamış, 64 yıl boyunca gurbetlerde hayat mücadelesi vermiş bir kahramandan bahsedeceğiz. Kahramanımız, Nazım dede, bugün hayatta değil. Ama öbür dünyaya giderken arkasında birçok hatıra ve bilgi bırakmış. Talihsiz sürgün, Nazım dedeyle kardeşinin Gürcistan'da tek başlarına kalmalarına ve ailesinin de Özbekistan'a sürülmesine sebep olmuş. Nazım dedenin mücadelesi de bundan sonra başlamış. Ailesini bulabilmek için neler çekmiş...

Çoğu insanımızın hikâyesi de böyle değil mi? Kimi annesinden babasından, kimi evlâdından, kimi akrabasından ve hepsi vatandan koparılmış, ya savaşa ya da sürgüne gönderilmiş. Nice insanımız, tarifi imkânsız acılar çekmiş...

Nazım dedenin macerasını bize kızı Hanife Hanım naklediyor. Hanife Hanım anlatıyor, ben not alıyorum. İşte Nazım dedemizin yaşadıkları ve unutulmayan hatıraları...

Svanidze Nazım Karaoğlu, 1932'de Ahıska'nın **Mugaret** köyünde dünyaya geldi. Babası Kara, annesi Selvi, Ahıska'da doğan ablası Hacer ve kardeşleri Zaim, Medine, Zeynali ve Hediye'yle Mugaret'te kendilerine yeten huzurlu bir dünyaları vardı.

Ne yazık ki bu mutluluk uzun sürmedi. 1939'da başlayan İkinci Dünya Savaşı, Ahıskalıların ilk kara yazıları oldu. Çünkü o güne kadar askere bile alınmayan ahalinin eli silâh tutan bütün gençleri şimdi Alman cephesine gönderiliyordu!

Nazım'ın babası da bütün Ahıskalılar gibi 1941'de ailesinden koparılarak savaşa gönderildi. Bu dönemde Nazım henüz dokuz yaşındaydı. O, bu çağında evin en büyük erkeğiydi. Dolayısıyla bütün sorumluluk onun omuzlarındaydı. Babasının yerini artık o dolduracak, annesi ne ve kardeşlerine artık o sahip çıkacaktı. Öyle de oldu. Annesi, altı çocuğa bakmakta zorlandığı için Nazım'la birlikte küçük kardeşi Zaim de çalışmak zorundaydı. Daha dokuz yaşında aile sorumluluğunu üstlenen Nazım, kardeşiyle beraber Ahıska'nın Gürcü köyü Gobiyet'te bir Gürcü ailenin evinde çobanlık yapmaya başladılar.

Baba hasreti zor olsa da annesinin ve kardeşlerinin güvende olması, onların içini rahatlatıyordu. Fakat ne Nazım'ın ne de kardeşi Zaim'in

Kırgızistan-1970.

yaklaşan felâketten haberi vardı. Onlar aileden uzak bir köyde evin geçimine yardımcı olmak için yaz kış demeden çalışıyorlardı.

İki kardeş, 1944 Kasımının ortasında, yani kış soğuklarının başladığı günlerde annesiyle diğer kardeşlerinin sürgüne gönderildiğini öğrendiler. Bu acı haberle sarsılan kardeşler, bir türlü inanmıyor, duydukları haberin yalan olduğunu düşünüyorlardı.

Kaldıkları köyden ayrılarak annelerine koştu. Mugaret'e geldiklerinde felâketin gerçek olduğunu gördüler. İşte koca köy kimsesiz ve sessizliklere gömülmüştü. Tanıdık bildik kimse yoktu. Her yer bomboş! Her taraf تنها...

Çaresizlikler içinde feryat eden iki kardeş,

Nazım dede, oğlu ve geliniyle - Kırgızistan, 2002.

sağa sola koştu; etrafta yaşayan Gürcülerden ne olup bittiğini sordular. Maalesef bütün Türk ahali buralardan çıkarılmış, sürülmüştü. Kardeşlerin dünyası yıkıldı.

Şimdi ne yapacaklardı? Anne ile kardeşleri nerelerde, nasıl bulacaklardı? Acaba hayatta mıydılar?

İki kardeş, içlerinde bin bir korku, tasa, dert ve merakla Özbekistan'a gidebilmek için tren istasyonuna gittiler. İstasyonda Özbekistan'a gitmekte olan bir treni görüyor ve çok seviniyorlar. Treni bulmaya bulmuşlardı ama nasıl bineceklerdi? Para yok, pul yok... Onca yol için parasız trene alırlar mıydı? Görevliler, nereye gidiyorsunuz, diye sorduğunda ne cevap vereceklerdi?

“Bir ay önce ailemi vahşice Özbekistan'a sürgün ettiler, onları bulmaya gidiyorum!” dese,

Nazım'a inanacaklar mıydı? Belki inanmayacaklardı. Bu karma karışık duygular içinde başka bir yol düşündü. Kardeşini bırakarak bir trene bir yerinden, bir şekilde ilişmek...

Hareket etmeden önce trenin altına saklandı. Düşmemek için de demirlerine sıkı sıkıya sarıldı. Tren hareket edince üzerine çıktı ve tren borusuna sarılarak yola devam etti. Dondurucu kış soğuşunda günlerce aç susuz, binlerce kilometre yolu, trenin demirlerine sarılarak gelmek kolay mı? Kolay değil ama aileyi bulmak için başka yol yok ki...

Nazım, günler süren bu çileli yolculuktan sonra sonunda Taşkent'e ulaştı. Fakat bu sevinç de uzun sürmedi. Daha istasyondaiken onu yakaladılar. Kimsesiz olduğu anlaşılınca Buhara'daki Kimsesiz Çocuklar Yurduna götürdüler. Açlığa, soğuğa aldırmadan Özbekistan'a ailesini bulmaya gelen Nazım, yeni engellerle karşılaşmıştı. Ama buna rağmen hâlâ umutluydu. Bir gün mutlaka ailesini bulacaktı.

Nihayet ailesinin Özbekistan'ın Namangan vilâyetinde olduğunu öğrendi. Kaldığı kimsesizler yurdundan bir gece yarısı kaçtı; Namangan'a gitti. Bu yolculuk da kolay olmadı. Yolda tek başına giderken kendinden büyük Özbek çocukları tutup onu dövdüler. Namangan'da Kimsesiz Çocuklar Yurdu kıyafetiyle görülünce yakalayıp tekrar yurda verdiler. Bu defa yakalanıp yurda götürülürken yolda bir Türk'le karşılaştı ve ailesini tanıyor olabilir ümidiyle sordu:

- Mugaretlilerden kimseyi tanıyor musun?
- Hiç kimseyi tanımıyorum. Niçin soruyorsun?

Nazım başka bir soruyla karşılık verdi:

- Peki, Soxdevlilerden tanıdığın var mı?
- Ben, Soxdevliyim!
- Soxdevlilerden Alaaddin amcaya söyle ki Kara dayının oğullarından biri Namangan'da Kimsesiz Çocuklar Yurdundadır, aileme haber versinler.

Ahıskalı amcanın haber vermesiyle aile, Nazım'dan haberdar oldu. Meğer babası da savaştan dönmüş. Askerdeyken sürgünden haberdar olunca Ahıska'ya dönmemiş, doğru

Özbekistan'a gelmiş, ailesini bulmuş. 1945 yılının başları. Yeğeninim Kimsesiz Çocuklar Yurdunda olduğunu öğrenen Alaaddin amca, hemen dayısına haber veriyor. Oğlunu bulduğu için çok sevinen babası, hemen kaldığı yurda koşuyor.

İşte ailenin darmadağın fertleri böylece bir araya geliyor.

Ama bir eksikle: Zaim yok! O, Ahıska'da kalmıştı. Şimdi onu bulmalı.

Fakat Sovyet cehenneminde sürgün ahalinin seyahat hürriyeti yok. Serbest dolaşma yok; nereye gidip kimi bulacaksın... Nitekim Zaim'e kavuşma iki sene sonra mümkün oluyor.

Aylar süren aramadan sonra ailesine kavuşan Nazım ile ailesi, Özbekistan'da yeni bir hayat kurdular.

Nazım, 14 yaşında iş hayatına atıldı. Babasıyla birlikte çiftçilik yaptı, tarlalarda çalıştı. Özbekistan'da Melikşah, Gülşen, Gülcan, Begzade ve Anşa adlı kardeşleri oldu.

Babası, Nazım'ı, 1952'de Tataşgillerden Asker kızı Merve'yle evlendirdi. Merve de Mugaretli. Nazım'ın yedi sene çocuğu olmadı. Nihayet 1959'da kızı Hanife dünyaya geldi. Onu, 1963'te Enver, 1966'da Zarife ve 1970'te de en küçük kızı Firuza takip etti.

Nazım, bu sefer kendi evlâtlarına bakabilmek için tarlada çalıştı, suçluk yaptı, gece gündüz demeden çalıştı...

Nazım, 1972'de ailece Kırgızistan'ın Şamaldısay ilçesine göç etti. Burada da çiftçilik yaptı; zamanla ev bark sahibi oldu. Hayatları tam düzelmişti derken 1989'da Fergana faciası koptu. Yeni acılar ve yeni artılıklar yaşandı. Akrabalar başka ülkelere gitmek zorunda kaldı. Bu sırada annesi, babası ve kardeşleriyle diğer akrabaları, Azerbaycan'a ve Rusya'ya gittiler...

Fergana acılarını unutmak üzereyken yeni bir acı kapıyı çaldı: 1992'de eşi Merve'yi kaybetti. Çocuklarıyla beraber tek başına kalan Nazım, evlâtlarına hem annelik hem babalık yapmak zorunda kaldı. Zaman neyi halletmiyor ki... Gün geldi çocuklar da evlenip ev bark sahibi oldular...

Artık o da yaşlanmıştı. Şimdi onu Nazım dede diye anıyoruz. Hayatı hep mücadeleyle geçen

Nazım dede, 77 yıllık ömründe neler yaşadı, neler gördü... Çoluk çocuk derken gün gelmiş torunları etrafını sarmıştı.

Nazım dedenin 77 sene evvel Ahıska'nın Mugaret köyünde başlayan hayatı, maalesef gurbetlerde sona erdi. Yakalandığı amansız hastalığa yenik düştü, 26 Eylül 2008 günü dünyaya veda etti. Kendisi yok ama arkasında bıraktığı birçok hatıra ve güzelliklerle, örnek davranışlarla gönlümüzde yaşıyor. Nazım dedeyi rahmetle anıyoruz.

Nazım dedenin kardeşleri Türkiye'de, ABD'de ve Kırgızistan'da yaşıyorlar. İki kızı Türkiye'de, bir kızı ve oğlu da Kırgızistan'da yaşıyor. Zaim'in macerasını da yazacağız.

Burada yazdıklarımı kendisinden dinlediğim Nazım dedenin büyük kızı Hanife Hanım **Bizim Ahıska** dergisinin değerli okuyucularına armağan olarak Ahıska Manileri söyledi:

Bu taşlar olmiyaydı,
Sarıp solmiyaydı,
Bir ölüm bir ayrulux,
Heçbiri olmiyaydı.

Kemerini yan tutar,
Eğil eğil öpem yar,
Uzax yerdan galmişsin,
Serin sular sepem yar.

Sabax açıla kardaş,
Atın kamçıla kardaş,
Bir parmax mektup yolla,
Gönlüm açıla kardaş.

Gövlüm yana yana,
Od düşdi tatli cana,
Gedin deyin o yara,
Merhem olsun yarama.